

تأثیر اقتصادی فتوحات اسلامی بر سبک زندگی صحابه پیامبر

فخری حجه فروش

چکیده

پیشروی سپاهیان اسلام و فتح سرزمین های ایران و روم شرقی که از آن با عنوان فتوح اسلامی یاد می شود، تأثیرات غیرقابل انکاری در تغییر زیرساخت های جامعه اسلامی در قرون بعدی داشت. اما آنچه از اهمیت بیشتری برخوردار است تأثیرات زود هنگام و عمیق این فتوح در تغییر سبک زندگی و نقش سیاسی-اجتماعی برخی از صحابی پیامبر اکرم^{علیه السلام} بود که در نزد اهل سنت از ایشان با عنوان «عشره مبشره بالجنة» یاد شده است. این پژوهش سعی در اثبات آن دارد که رابطه معنا داری میان فتوح اسلامی با تغییر سبک زندگی برخی یاران پیامبر اکرم^{علیه السلام} وجود داشته و در این میان اصل «تفصیل» که توسط خلیفه دوم به اجرا در آمد نیز تأثیر چشم گیری در تشریع هرچه بیشتر اختلاف سطح درآمد اقشار مختلف جامعه اسلامی گذاشته و در شکل گیری ایجاد جامعه طبقاتی و اشرافیت نوین اسلامی نقش مؤثری ایفا نموده است. باور این پژوهش بر این اساس استوار است که فتوح اسلامی نه تنها موجب تهی شدن جامعه از روح معنویت اسلام نبوی گردید بلکه حوادثی چون ترور خلیفه سوم، شهادت خلیفه چهارم و پیدایش جریان های انحرافی چون فتنه جمل، جنگ صفین، افراطی گری خوارج و نیز در همین راستا صورت گرفته و قابل بررسی و تأمل می باشد.

کلمات کلیدی: فتوح اسلامی، عشره مبشره، خلفای نخستین، اشرافیت نوین اسلامی، سبک زندگی

Abstract

The advancement of the Islamic armies and the conquest of the lands of Iran and the eastern Roman Empire, which are called "Islamic Conquests", had undeniable effects on changing the building blocks of the Islamic society in the following centuries. But what is more important is the early and profound effects of this conquest on the changes of lifestyle and the socio-political role of some of the holy prophets' companions who have been referred to them as *Asharah Mubbashrah* "the ten companions annunciated the paradise" by the Sunnis. This research tries to prove that there has been a meaningful relationship between the Islamic victories and the change in the lifestyle of some of the companions of the Prophet. In the meantime, the "detailed" principle (*Tafsil*), introduced by the second caliph also has a significant effect on the speed of different income the various classes of the Islamic society. It has played an important role in formation of the establishment of the class society and the Islamic modern aristocracy. This study is based on the fact that Islamic victories not only caused the society to deplete from the spiritual atmosphere of prophetic Islam, but also events such as the assassination of the third caliph, the martyrdom of the fourth caliph and the emergence of diversionary currents including Jamal sedition, Battle of *Siffin*, extremism of the *Khawaridge*, etc happen happened in this relation and can be taken into consideration.

Keywords: Islamic victories, Moshreshahr, *Asharah Mubbashrah* (the ten companions annunciated the paradise), modern Islamic aristocracy.

الملخص

يُعدّ تقدّم الجيش الإسلامى إلى إيران والروم الشرقية من أهمّ الفتوحات الإسلامية ممّا أثر تأثيراً شديداً فى تغيير بنى المجتمع الإسلامى، وخاصّة فى تغيير أسلوب حياة بعض صحابة النّبى ﷺ ودورهم السياسى والاجتماعى ممّا يُطلق عليهم العشرة المبشّرين بالجنّة عند أهل السنّة. يسعى هذا البحث إثبات وجود العلاقة الوثيقة بين الفتوح الإسلامية وتغيير أسلوب حياة بعض صحابة النّبى ﷺ. ومن الملاحظ أنّ قضية «التفصيل» التى أمر الخليفة الثانى بإنفادها أثّرت أيّما أثرٍ فى تشريع نشوء فجوة كبيرة بين مستويات دخل الطبقات المختلفة للمجتمع الإسلامى وكذلك لعبت دوراً بارزاً فى تكوّن المجتمع الطبقي والأرستقراطية الجديدة الإسلامية. يعتمد هذا البحث على أنّ الفتوح الإسلامية لم تسبّب لتخلّى المجتمع عن المعنوية الإسلامية فحسب، بل تركت آثاراً فظيعة أخرى منها اغتيال الخليفة الثالث وشهادة الخليفة الرابع ونشوء التيارات الانحرافية مثل غائلة الجمل وحرب الصفّين وميل الخوارج إلى الإفراط وما شاكل ذلك، مما يجدر بالتأمّل والدراسة

الكلمات المفتاحية: الفتوحات الإسلامية، العشرة المبشّرون، الخلفاء الأوائل، الأرستقراطية الإسلامية الجديدة

